
KRD.RPD.31.2017.1.

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2017 r.

**Opinia prawna w przedmiocie możliwości jednoczesnego
otrzymywania stypendium naukowego z NCN oraz stypendium doktoranckiego w jednostce
naukowej**

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem niniejszej opinii jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy uczestnik studiów doktoranckich (doktorant) w jednostce naukowej może w ramach tej samej jednostki otrzymywać stypendium naukowe wypłacane z projektów NCN oraz stypendium doktoranckie. W pewnym zakresie przedmiotem niniejszej opinii jest także kwestia dopuszczalności różnicowania sytuacji prawnej doktorantów na uczelniach oraz w jednostkach naukowych.

II. Stan faktyczny

Pytająca odbywa studia doktoranckie w jednostce naukowej, w której jednocześnie realizuje projekt badawczy z Narodowego Centrum Nauki. W związku z tym, zwróciła się z zapytaniem, czy fakt otrzymywania stypendium naukowego z projektu finansowanego przez NCN wyklucza możliwość pobierania stypendium doktoranckiego w ramach tej samej jednostki naukowej. Pytająca nie jest przekonana, czy z powodu realizacji projektu badawczego w ramach NCN doktorant musi jednocześnie zrezygnować z pobierania stypendium doktoranckiego. Pomocniczo należy również udzielić odpowiedzi na pytanie, czy we wspomnianym zakresie istnieje dopuszczalność różnicowania statusu prawnego uczestników studiów doktoranckich na uczelniach oraz w jednostkach naukowych.

III. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2016 r., poz. 1842 j.t.) - dalej jako p.sz.w.
2. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 kwietnia 2016 roku w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich (Dz.U. z 2016 r., poz. 558)

IV. Analiza prawna

a). Dotyczy prawnych uwarunkowań przyznawania stypendium doktoranckiego

Na wstępie niniejszej opinii należy wyjaśnić prawne uwarunkowania możliwości otrzymania stypendium doktoranckiego. Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 200 ust.1 p.s.z.w., uczestnik stacjonarnych studiów doktoranckich (doktorant) może otrzymywać stypendium doktoranckie. Równocześnie zgodnie z komentarzem P. Orzeszko do tego artykułu¹, przyjęć należy, iż stypendium doktoranckie jest odrębnym od stypendiów przyznawanych z funduszu pomocy materialnej studentów i doktorantów świadczeniem jednostki prowadzącej studia doktoranckie, niezależnym od stypendiów jednostek samorządu terytorialnego, dowolnej liczby stypendiów ustanawianych przez osoby fizyczne i prawne, jak również od stypendium dla osób, którym wszczęto przewód doktorski, przewidzianego przez art. 22 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wszystkie te stypendia mogą być przyznawane i wypłacane niezależnie od siebie. Brak jest jakichkolwiek norm dających podstawę do innego wniosku; przeciwnie, na możliwość łączenia stypendiów wskazuje chociażby art. 181 ust. 6 p.s.w. bądź § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 lipca 2011 r. w sprawie warunków przyznawania stypendiów osobom, którym wszczęto przewód doktorski (Dz. U. Nr 160, poz. 956). Należy jednak pamiętać, że zgodnie z utrwaloną linią orzeczniczą sądów administracyjnych decyzja o przyznaniu stypendium doktoranckiego ma charakter uznaniowy.

Doprecyzowanie regulacji ustawowych znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 kwietnia 2016 roku w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich. Zgodnie z § 15 ust. 2 przywołanego Rozporządzenia, stypendium doktoranckie jest przyznawane niezależnie od otrzymywanych przez doktoranta:

- 1) świadczeń ze środków funduszu pomocy materialnej dla studentów i doktorantów, o których mowa w art. 199 ust. 1 pkt 1-4 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym;
- 2) środków w ramach pomocy materialnej, o której mowa w art. 199a ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym;
- 3) stypendiów naukowych, o których mowa w art. 199b ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym;
- 4) stypendium za wybitne osiągnięcia, o którym mowa w:

¹ Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz., Walerian Sanetra (red.), Marek Wierzbowski (red.), Monika Kubiak, Barbara Kudrycka, Andrzej Kurkiewicz, Mariusz Lenard, Michał Miąskiewicz, Paweł Orzeszko, Joanna Róg, Ewa Sieczek, Patrycja Joanna Suwaj, Anna Szymańska, Elżbieta Ura, Paweł Wajda, Aleksandra Wiktorowska, Grzegorz Winiarz, WKP 2013.

-
- a) art. 199 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym,
 - b) art. 37a ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2016 r. poz. 371),
 - c) art. 70a ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2015 r. poz. 1082, 1268 i 1767 oraz z 2016 r. poz. 64);
- 5) stypendium doktorskiego, o którym mowa w art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Należy wprawdzie zauważyć, że wspomniane wyliczenie nie odnosi się wprost do stypendiów naukowych wypłacanych w ramach projektów Narodowego Centrum Nauki, tym niemniej należy odwołać się do *ratio legis* wspomnianego przepisu. Zostało ono szczegółowo wyjaśnione m.in. w odpowiedzi Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego na zapytanie przewodniczącego Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 stycznia 2017 roku, sygn. DBF.WPM.1703.1.2017.MK. Zgodnie z przywołanym pismem, głównym zadaniem systemu pomocy stypendialnej jest motywowanie studentów i doktorantów do osiągania wysokich wyników w nauce, a jednym z narzędzi motywujących i nagradzających wysiłek studentów i doktorantów jest możliwość jednoczesnego otrzymywania kilku rodzajów stypendiów. Dodatkowo, uprawnienie do stypendiów przyznawanych w ramach Uczelni nie wyłącza możliwości nagradzania przez inne podmioty, np. jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, czy też stypendia finansowane ze środków Unii Europejskiej. Przeciwna interpretacja prowadziłaby do pokrzywdzenia doktorantów wykazujących się rzetelnością i sumiennością oraz dążących do rozwoju osobistego i poszerzania swoich kwalifikacji, m.in. poprzez prowadzenie badań naukowych oraz udział w grantach badawczych.

Wspomnianą interpretację potwierdza brzmienie § 13 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 kwietnia 2016 roku. Zgodnie z przywołanym przepisem, stypendium doktoranckie na drugim i kolejnych latach studiów doktoranckich może być przyznane doktorantowi, który:

- 1) terminowo realizuje program studiów doktoranckich;
- 2) wykazuje się zaangażowaniem w:
 - a) prowadzeniu zajęć dydaktycznych w ramach praktyk zawodowych albo
 - b) realizacji badań naukowych prowadzonych przez jednostkę organizacyjną uczelni albo jednostkę naukową;
- 3) w roku akademickim poprzedzającym złożenie wniosku o przyznanie stypendium doktoranckiego wykazał się postęпами w pracy naukowej i w przygotowywaniu rozprawy doktorskiej.

Należy ponadto stwierdzić, iż na wielu uczelniach wykształciła się powszechna praktyka przyznawania punktów do stypendium doktoranckiego za bądź to złożenie i pozytywne przejście etapu oceny formalnej wniosku o grant krajowy lub zagraniczny (np. NCN), w którym doktorant jest kierownikiem projektu lub tym bardziej za pozytywne rozstrzygnięcie wniosku o grant krajowy lub zagraniczny (np. NCN), w którym doktorant pełni rolę kierownika projektu. Punkty przyznawane są również za udział w realizacji grantu krajowego lub zagranicznego uzyskanego w konkursie na realizację badań. W związku z tym interpretacja, zgodnie z którą uzyskiwanie stypendium naukowego z Narodowego Centrum Nauki na realizację określonego projektu badawczego wykluczałoby uprawnienie do otrzymywania stypendium doktoranckiego, należy uznać za krzywdzącą dla doktoranta. Na marginesie należy również stwierdzić, że w związku z uchycieniem przepisu art. 200 ust. 4 p.sz.w., uczestnik studiów doktoranckich, któremu przyznano stypendium doktoranckie, może podejmować pracę zarobkową w dowolnym wymiarze godzin.

Wszystkie przytoczone uwarunkowania potwierdzają tezę o możliwości jednoczesnego otrzymywania stypendium doktoranckiego oraz stypendium naukowego z NCN w ramach tej samej jednostki naukowej. Jest to uzasadnione przyjęciem założenia o racjonalności prawodawcy, które umożliwia ocenę analizowanego rozwiązania oraz całego kontekstu prawnego, w jakim ono funkcjonuje jako element spójnego systemu, podporządkowanego aksjologicznie uzasadnionym celom, skonstruowanego zgodnie z regułami językowymi i technikami legislacyjnymi. Równocześnie, rezygnacja z tej presencji prowadziłaby do dowolności interpretacyjnej, a wynik wykładni uzależniony byłby przede wszystkim od systemu aksjologicznego i założeń przyjmowanych przez interpretatora, a nie racjonalnego prawodawcę (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2004 roku, sygn. akt I KZP 24/04). Na tle przedstawionego pytania całokształt przytoczonych unormowań ustawy p.sz.w, jak również rozporządzenia wykonawczego uzasadnia przekonanie o możliwości jednoczesnego otrzymywania stypendium doktoranckiego oraz stypendium naukowego z NCN w ramach tej samej jednostki naukowej, co służyć ma stymulacji aktywności naukowej doktorantów oraz motywowaniu ich do prowadzenia badań w ramach krajowych i zagranicznych grantów badawczych.

b). Dotyczy różnicowania statusu prawnego doktorantów odbywających studia III stopnia na uczelni i w jednostce naukowej.

Zgodnie z przytoczonym powyżej unormowaniem art. 200 p.sz.w., uczestnik stacjonarnych studiów doktoranckich (doktorant) może otrzymywać stypendium doktoranckie. Z literalnego brzmienia wspomnianej regulacji nie wynika rozróżnienie na doktorantów odbywających studia III stopnia na uczelniach wyższych lub w jednostkach naukowych. Rozróżnienie takie nie wynika również z definicji

legalnej pojęcia doktorant wypowiedzianej w art. 2 ust. 1 lit. 18l Ustawy- Prawo o szkolnictwie wyższym, zgodnie z którą, termin ten oznacza uczestnika studiów doktoranckich.

W świetle powyższych rozważań należy przede wszystkim podkreślić, iż powyższe stwierdzenie *lege non distinguente* odnosi się do wszystkich doktorantów, niezależnie od instytucji, w której odbywają studia doktoranckie bądź innych dodatkowych kryteriów. Znaczenie wspomnianej zasady sprowadza się do konstatacji, iż w przypadku, gdy sam ustawodawca nie wprowadza rozróżnień, nie mogą one zostać wprowadzone przez interpretatora (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 czerwca 2002 roku, sygn. I SA/Łd 348/02). Oznacza to zatem, iż prawa i obowiązki wynikające ze stosunku administracyjnoprawnego pomiędzy uczestnikiem studiów doktoranckich (doktorantem) a uczelnią powinny być jednakowe dla wszystkich uczestników studiów III stopnia, bez rozróżniania na jakiegokolwiek dodatkowe kryteria. Przeciwna interpretacja prowadziłaby do rozstrzygnięć sprzecznych z zasadą równości wobec prawa, wypowiedzianej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Z powyższego w sposób nie budzący wątpliwości wynika twierdzenie o niezgodności z prawem różnicowania uprawnień stypendialnych doktorantów odbywających studia doktoranckie w ramach uczelni wyższych i jednostek naukowych.

Wspomniana teza znajduje również uzasadnienie w widocznej w ustawie p.sz.w. oraz rozporządzeniach wykonawczych tendencji do integracji studiów doktoranckich odbywanych w ramach uczelni i jednostek naukowych pod względem uprawnień do stypendium doktoranckiego. Tendencja ta znajduje wyraz między innymi w unormowaniach art. 200 ust. 3 i 5 p.sz.w., jak i w § 12 ust. 1 i 3 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 kwietnia 2016 roku w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich.

c). Dotyczy kompetencji władz uczelni lub jednostki naukowej do regulowania przedmiotowej materii

Informacja na stronie Narodowego Centrum Nauki głosi, iż Regulamin nie przewiduje ograniczeń w zakresie równoczesnego pobierania stypendium doktoranckiego wypłacanego uczestnikom studiów doktoranckich oraz stypendium naukowego w projekcie badawczym. Należy jednak sprawdzić, czy z innych regulacji (przepisów prawa powszechnie obowiązującego, regulacji wewnętrznych obowiązujących w jednostce, etc.) nie wynikają w tym zakresie dodatkowe ograniczenia. Ponadto, należy uwzględnić wszelkie ograniczenia i wyłączenia wynikające z warunków konkursów ogłaszanych przez Narodowe Centrum Nauki. Jak dowiedziono powyżej, przepisy

powszechnie obowiązującego prawa nie wprowadzają zakazu jednoczesnego pobierania stypendium naukowego w projekcie badawczym NCN i stypendium doktoranckiego w tej samej jednostce naukowej. Wątpliwości mogą powstać jednak w przypadku, gdyby takie ograniczenia zostały wprowadzone przez akty wewnętrzne danej uczelni bądź jednostki naukowej. W tym miejscu wskazać należy, że zgodnie ze stanowiskiem przeważającej części doktryny, nie ma podstaw do zamieszczania w regulaminie dodatkowych, nieprzyjętych w ustawie kryteriów przyznawania stypendium. W tym kontekście nie istnieje możliwość zasłaniania się autonomią uczelni (lub jednostki naukowej) albo jej korporacyjnym charakterem.

V. Wnioski

Na podstawie przeprowadzonej analizy przyjąć należy, iż na podstawie przepisów powszechnie obowiązującego prawa nie jest wykluczone jednoczesne pobieranie stypendium doktoranckiego oraz naukowego z projektu Narodowego Centrum Nauki. Współczesne dążenie prawodawcy charakteryzuje tendencja do zwiększania możliwości jednoczesnego pobierania różnego rodzaju stypendiów, celem realizacji podstawowego zamierzenia systemu stypendialnego czyli motywowania i wynagradzania wysiłku studentów i doktorantów. Przeciwny pogląd byłby jednoznaczny z „karaniem” aktywności doktorantów, przejawiającej się w prowadzeniu badań naukowych poprzez pozbawienie ich możliwości otrzymania stypendium doktoranckiego. W tym względzie nie należy również wprowadzać jakichkolwiek rozróżnień pomiędzy statusem prawnym uczestników studiów doktoranckich prowadzonych przez uczelnie wyższe i jednostki naukowe, zwłaszcza w świetle konstatacji iż ustawodawca dąży do integracji obu form odbywania studiów doktoranckich.

Zespół Prawny

Rzecznika Praw Doktoranta